

Sveučilište u Zagrebu
EKONOMSKI FAKULTET
Zagreb - Hrvatska

Trg J. F. Kennedyja 6
10000 Zagreb, Hrvatska
Telefon +385(0)1 238 3333
<http://www.efzg.hr/wps>
wps@efzg.hr

SERIJA ČLANAKA U NASTAJANJU

Članak broj 08-03

Hrvoje Šimović

Porezni poticaji za izgradnju konkurentnosti

SVEUČILIŠTE U
ZAGREBU

Porezni poticaji za izgradnju konkurentnosti

Hrvoje Šimović
hsimovic@efzg.hr
Ekonomski fakultet – Zagreb
Sveučilište u Zagrebu
Trg J. F. Kennedya 6
10 000 Zagreb, Hrvatska

Sve izneseno u ovom članku u nastajanju stav je autora i ne odražava nužno službena stajališta Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. Članak nije podvrgnut uobičajenoj recenziji. Članak je objavljen kako bi se potaknula rasprava o rezultatima istraživanja u tijeku, a u svrhu njegovog poboljšanja prije konačnog objavljivanja.

Copyright 2008 by Hrvoje Šimović

Sva prava pridržana.

Dijelove teksta dopušteno je citirati uz obavezno navođenje izvora.

Sažetak

U radu se analiziraju porezni poticaji koji se najčešće koriste u svrhu izgradnje konkurentnosti. To su prije svega poticaji u sklopu poreza na dobit kao porezni praznici, razne olakšice po osnovi ulaganja i snižena porezna stopa. Na početku rada se ističe kako porezni poticaj moraju biti u funkciji industrijske politike kako bi bili što učinkovitiji u ostvarivanju svoje funkcije. Osim što se daje pregled najvažnijih poreznih poticaja, u radu se daje osvrt na njihove karakteristike, prednosti, nedostatke te učinkovitost. Na kraju se daje pregled postojećih poreznih poticaja u Hrvatskoj s posebnih osvrtom na prilagodbu politici državnih potpora, odnosno prilagodbu pravilima EU.

Ključne riječi

porezni poticaji, porezna stopa, porezni praznici, olakšice po osnovi ulaganja, konkurentnost, Hrvatska

JEL klasifikacija

H25, H20, L50

UVOD

Porezni sustavi u svijetu, a posebno oni na području Europske unije (EU), posljednja dva desetljeća doživjeli su značajne promjene. Te su promjene djelomično uzrokovane unutrašnjim promjenama, ali neosporno najveći utjecaj imao je proces globalizacije i povećana međunarodna mobilnost kapitala. Te promjene zahvatile su i sustav oporezivanja dobiti kojim se u takvim uvjetima nastoji, raznim poreznim poticajima, utjecati na izgradnju konkurentnosti, premda se dotada smatralo kako se porezom na dobit ostvaruje upravo suprotan učinak.

Osnovni cilj ovog rada jest utvrditi koji su to porezni poticaji kojima se utječe na izgradnju konkurentnosti, te na koji način i u sklopu kojih poreznih oblika najbolje djeluju. U tu svrhu rad je podijeljen u četiri dijela. U prvom dijelu govori se o poreznim poticajima kao neizbježnim mjerama moderne industrijske politike. U drugom dijelu daje se pregled najvažnijih poreznih poticaja za izgradnju konkurentnosti. Treći dio govori o nužnim karakteristikama kojih bi se trebalo pridržavati kako bi se postigla što veća učinkovitost poreznih poticaja. U četvrtom dijelu daje se osvrt na postojeće porezne poticaje u Hrvatskoj, dok je peti dio zaključak.

1. POREZNI POTICAJI KAO INSTRUMENT INDUSTRIJSKE POLITIKE

Fiskalne mjere odnosno razni porezni poticaji najčešći su oblik državne intervencije u funkciji izgradnje konkurentnosti. Porezni poticaji za izgradnju konkurentnosti uglavnom se prepoznaju kao poticaji za privlačenje investicija, inovacija te izvoza (tzv. tri „i“). Sve su to ujedno i sinonimi za termin „konkurentnost“¹.

Ono što je bitno istaknuti je da se porezni poticaji u svrhu učinkovitog postizanja svojih ciljeva moraju provoditi u sklopu industrijske politike. Industrijska politika podrazumijeva šire područje ekonomske politike koje se odnosi na mjere i instrumente državne intervencije sve u cilju poticanja gospodarske aktivnosti i izgradnje konkurentnosti u tržišnim privredama.

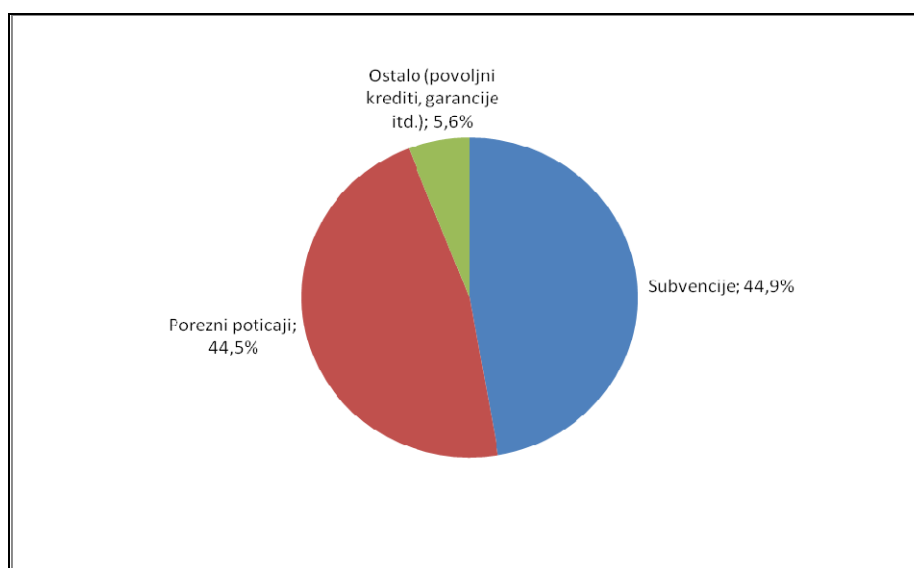
Industrijska politika, odnosno državna intervencija danas je postala nužan pratilac svakog tržišnog gospodarstva te je poprimila slijedeće karakteristike (Lall, 2004; Rodrik, 2004):

- industrijska politika doživjela je transformaciju od ciljane i selektivne politike prema horizontalnoj industrijskoj politici gdje mjere državne intervencije vrijede za sve subjekte jednako,
- horizontalne mjere državne intervencije su usmjerene ka ključnim čimbenicima ekonomskog rasta i razvoja kao što su infrastruktura, obrazovanje, istraživanje i razvoj (R&D), zaštita okoliša itd.,
- mjere državne intervencije, koje se odražavaju kroz industrijsku politiku, moraju biti ograničenog trajanja odnosno moraju što manje iskrivljivati tržišne odnose nakon što stvore svoju funkciju.

---

¹ Konkurentnost je kompleksan pojam koji nije lako definirati. Ukoliko se pojam konkurentnost odnosi na državu, onda se govori o međunarodnoj konkurentnosti. Međunarodna konkurentnost zemlje ne može se poistovjetiti s konkurentnosti pojedine njene industrije ili sektora. Iako se u biti radi u istoj stvari, odnosno o nekom aspektu dobra ili usluge koji ponuđaču (zemlji, poduzeću) tog dobra ili usluge daje tržišnu prednost nad njegovim konkurentima, neko poduzeće u nacionalnom vlasništvu može biti konkurentno na svjetskom tržištu a da bitno ne utječe na povećanje nacionalne konkurentnosti (Jurčić, 1999).

Slika 1. Udio poreznih poticaja u ukupnim poticajima za industriju i usluge u EU-25 2004-2006 (godišnji prosjek, u % ukupnih potpora)

Izvor: izračunao autor prema podacima Commission of the European Communities (2007: 37).

Industrijska politika se koristi različitim mjerama i instrumentima u namjeri da postigne zacrtane ciljeve. Postoji čitav niz različitih mjera i instrumenata koji se mogu podijeliti prema različitim kriterijima, no kada se mjere i instrumenti industrijske politike promatraju u kontekstu Europske unije (EU) onda se govori o državnim potporama. Instrumenti državnih potpora u EU se dijele na 1) subvencije i porezna izuzeća, 2) udjele u vlasničkom kapitalu, 3) povoljne kredite i porezni dug te 4) jamstva. Iako nisu zasebno grupirani, porezni poticaji prepoznaju se u poreznim izuzećima (sve vrste olakšica i poticaja) te u poreznom dugu (npr. ubrzana amortizacija). Da su porezni poticaji bitan instrument državnih potpora, odnosno industrijske politike u EU pokazuje i Slika 1. gdje su porezni poticaji u EU-25 u razdoblju između 2004-2006 prosječno iznosili oko 44,5%.

Uz svijetu se koristi veliki broj različitih poreznih poticaja koji mogu imati i različiti učinak na izgradnju konkurentnosti, a u nastavku će se prikazati samo osnovni. Nakon toga, postoji nekoliko općih pitanja i karakteristika vezanih uz poticaje koje je bitno razmotriti kako bi se utvrdila učinkovitost pojedinih poticaja.

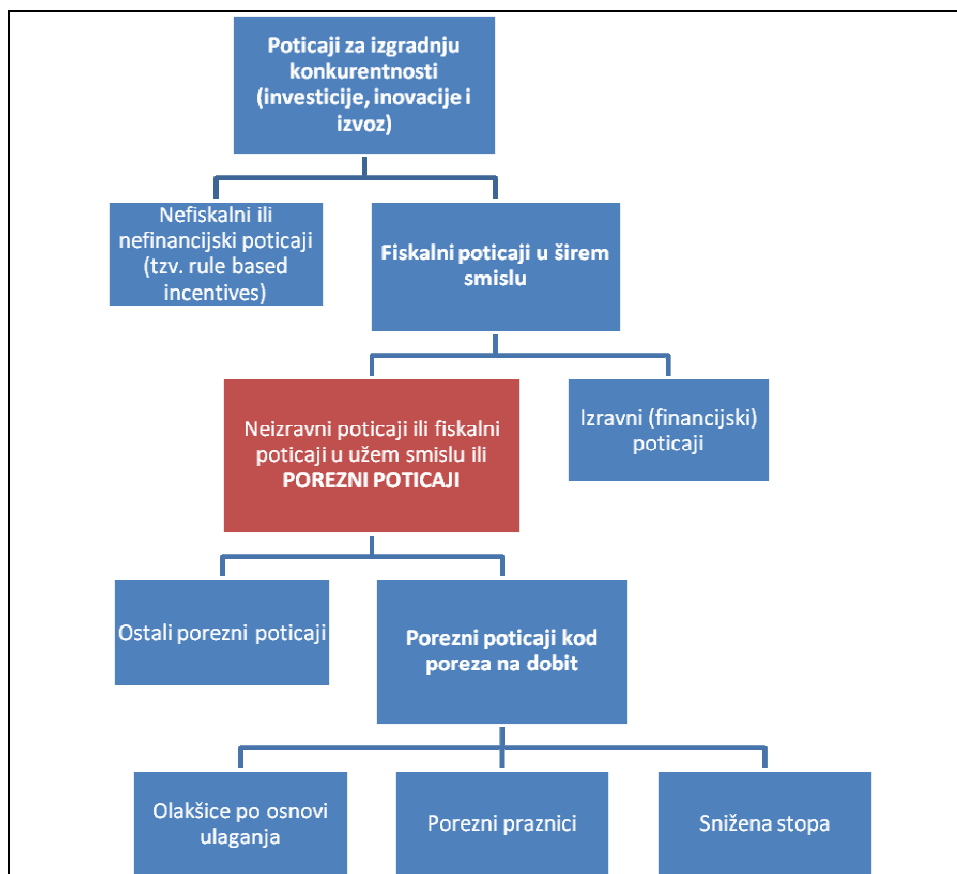
2. POREZNI POTICAJI ZA IZGRADNJU KONKURENTNOSTI

Porezne poticaje potrebno je promatrati u širem kontekstu fiskalnih poticaja. Fiskalni poticaji u širem smislu mogu poprimiti razne forme (vidjeti Sliku 2.), a obično se klasificiraju kao izravni (financijski) poticaji i neizravni poticaji (porezni poticaji ili fiskalni poticaji u užem smislu). Postoje i oni nefinancijski poticaji (tzv. rule based incentives), odnosno nenovčani poticaji kao što su razne dozvole za rad, razna ograničenja i restrikcije za transfer kapitala i sl. U biti se radi o istim prethodno spomenutim mjerama i instrumentima industrijske politike, samo ih se sada promatra isključivo sa aspekta fiskalne pozicije.

Pod izravne ili financijske poticaje podrazumijevaju se prije svega (proračunske) subvencije poduzećima. U tu skupinu se ubrajaju i povlašteni krediti, zatim država može pristati snositi dio troškova u investicijskoj fazi kao na primjer izgradnja potrebne infrastrukture ili izobrazba radnika. Ukratko, to su svi oni troškovi financijske naravi koji se izravno osjete kroz proračun i/ili određene fondove čija su sredstva namijenjena ovakve svrhe. Izravni oblici financijske pomoći karakteristični su za razvijene zemlje za razliku od nerazvijenih zemalja i zemalja u razvoju kojima nedostaje slobodnih sredstava pa moraju posezati za indirektnim mjerama kao što su porezni poticaji.

S druge strane, pod neizravne poticaje podrazumijevaju se fiskalni poticaji u užem smislu, odnosno porezni poticaji. Porezni poticaji je u ovom kontekstu najčešće korišten termin u svjetskoj literaturi. Porezni poticaji čine najveći broj fiskalnih poticaja uopće te se prema tome mogu podijeliti prema mnogim kriterijima. Time su najvažniji porezni poticaji su oni koji su sadržani unutar poreza na dobit kao temeljnog poreznog oblika koji tangira poslovanje poduzeća s troškovnog i profitnog aspekta. Porezne poticaje kod poreza na dobit smatramo još porezne poticaje u užem smislu, dok se ostali porezni poticaji odnose na druge porezne oblike.

Slika 2. Porezni poticaji za izgradnju konkurentnosti

Izvor: autor

2.1. Porezni poticaji kod poreza na dobit

Uz svijetu se koristi veliki broj različitih poreznih poticaja koji mogu imati i različiti učinak na izgradnju konkurentnosti. Kad se općenito govori o poreznim poticajima za investicije, ukoliko drugačije nije spomenuto onda se prvenstveno misli na instrumente u okviru poreza na dobit. Da su poticaji kod poreza na dobit najvažniji među fiskalnim poticajima općenito pokazuje i Tablica 1. gdje su prikazani korišteni porezni poticaji u svijetu. Od preko stotinu različitih vrsta poreznih poticaja većinu čine oni u sklopu poreza na dobit, s time da se oni podjednako koriste i u zemljama u razvoju i razvijenim zemljama.

Porezni poticaji kod poreza na dobit mogu poprimiti različite oblike ali svaki oblik ili obuhvaća snižavanje porezne stope ili sužavanje porezne osnovice. Najučestalija podjela u svjetskoj literaturi dijeli poticaje kod poreza na dobit u tri osnovne skupine: 1) snižena stopa poreza na dobit, 2) porezni praznici (*engl. tax holiday*) i razne 3) olakšice po osnovi ulaganja (*engl. investment allowances*).

Tablica 1. Korištenje poreznih poticaja u svijetu

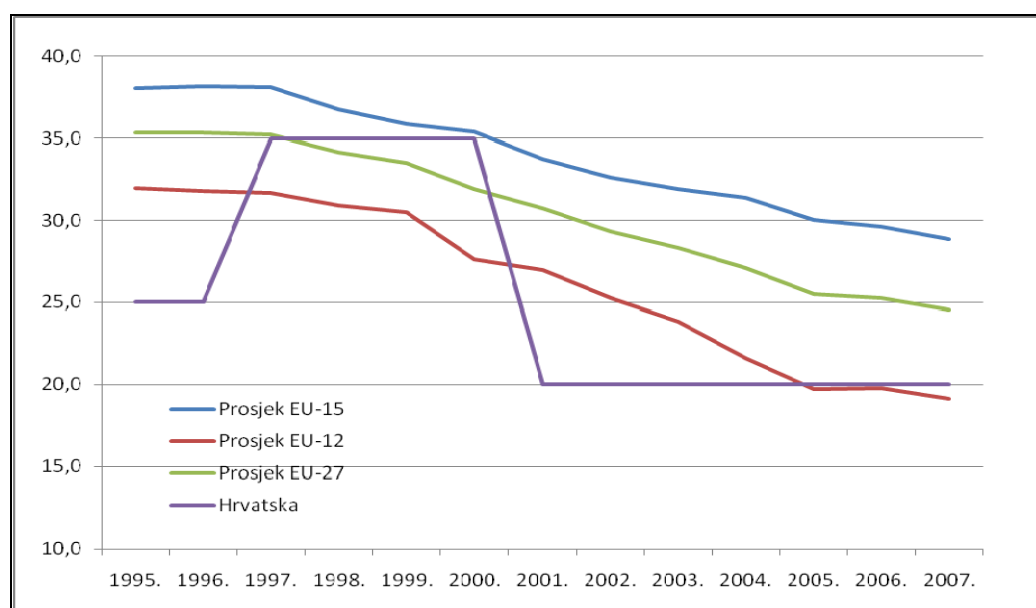
Porezni poticaji	Zemlje u razvoju (52)	Razvijene zemlje (51)	Ukupno (103)
Snižena stopa poreza na dobit	43	40	83
Porezni praznik	37	30	67
Ubrzana amortizacija	26	21	47
Olakšice po osnovi ulaganja	18	8	26
Umanjenja doprinosa	5	7	12
Carinska izuzeća	39	24	63
Ostalo	32	13	45

Izvor: Easson (2004: 132).

2.1.1. Snižena stopa poreza na dobit

Porezna stopa poreza na dobit sama po sebi nije olakšica ili poticaj. No, relativno niske porezne stope mogu znatnije od bilo kojeg drugog instrumenta pozitivno utjecati na investicije čime se stopa porezan na dobit u tu svrhu predstavlja kao najjednostavniji ali i najučinkovitiji instrument (Mintz & Tsiopoulos, 1995). Snižene ili povlaštene porezne stope su najjednostavniji ali ujedno i najsigurniji instrument jer visina poticaja ne varira s visinom investicije. Također, učinkovitost ovog instrumenta minimalna je u slučajevima niskih graničnih poreznih stopa. Povlaštene porezne stope obično se koriste kod poduzeća koja tek započinju s radom, te može postojati distinkcija za pojedine sektore i geografska područja tvrtkama.

Slika 3. Kretanje stope poreza na dobit u EU i Hrvatskoj 1995-2007

Izvor: pripremio autor prema podacima European Communities (2007).

Da zakonska stopa poreza na dobit nije konzistentan pokazatelj pokazuje razlika između zakonskih i efektivnih poreznih stopa. Naime, visina efektivnog poreznog opterećenja porezom na dobit s jedne strane ovisi o visini porezne stope, dok s druge strane ovisi o širini porezne osnovice. Osnovica poreza na dobit u EU nije harmonizirana te se s njezinim sužavanjem može sniziti porezno opterećenje bez da se porezna stopa mijenja. Nadalje, u Europi postoji relativna složenost poreznih stopa, odnosno uz standardnu stopu često postoje razni prirezi i dodatni porezi na nižim razinama vlasti.

Potrošno usmjereni i relativno jednostavniji porezni sustavi u tranzicijskim zemljama (EU-12) dopuštaju lakšu usporedbu statutarnih stopa poreza na dobit. Na Slici 3. prikazano je kretanje stopa poreza na dobit u EU-15, EU-12 i Hrvatskoj u razdoblju 1995-2007. Odmah je vidljivo kako su stope poreza na dobit u

tranzicijskim EU-12 zemljama znatno niže nego su starim članicama EU-15. Prosječno gledana stopa poreza na dobit je posljednjih godina preko 10 postotnih poena niža u tranzicijskim zemljama.

Konstantno snižavanje poreznih stopa (tzv. *race to the bottom*) nije novost među tranzicijskim zemljama. Isto tako nije novost da menadžeri velikih multinacionalnih kompanija i međunarodnih institucija preferiraju opću nisku stopu poreza na dobit u odnosu na ostale porezne poticaje (Goodspeed, 2006: 141). Također, usporedbom s ostalim poticajima poreza na dobit opća stopa poreza na dobit neutralnija je u odnosu na ostale porezne poticaje, zatim jednostavnija i transparentnija kod troškova ispunjavanja porezne obveze i porezne administracije (vidjeti Tablicu 2.).

Prednost opće stope porezna na dobit je njena općenitost i horizontalni karakter osim ako nije slučaj selektivne stope poreza na dobit za pojedine grane, regije ili djelatnosti. Jesu li bolje opće i horizontalne potpore naspram selektivnih druga je rasprava, no posljednjih godina u literaturi dominira stajalište kako su horizontalne potpore prihvatljivije što je uostalom i pravilo šireg aspekta industrijske politike u izgradnji konkurentnosti.

2.1.2. Porezni praznik

Porezni praznik ili porezno mirovanje (*engl. tax holiday*) predviđa razdoblje izuzeća od plaćanja poreza na dobit/dohodak uglavnom za nova poduzeća (Ott & Arbutina, 1999). Porezni praznik je poticaj usko vezan uz sniženu stopu poreza na dobit jer postoji njegova blaža varijanta koja se odnosi na plaćanje dobiti ali po sniženoj stopi i određenom vremenskom razdoblju.

Kada država odobri primjenu poreznog praznika nekom poduzeću onda to poduzeće ne mora plaćati porez na dobit u cjelokupnom ili samo u djelomičnom iznosu u vremenu na koje se porezni praznik odnosi, a to su uglavnom početne godine poslovanja poduzeća. Iako se porezni praznik može katkad produžiti ili se nakon njihova isteka poduzeću odobrava niža porezna stopa, ipak se nakon prestanka trajanja poreznog poticaja poduzeće oporezuje važećim porezom na dobit kao i svako drugo.

U Tablici 2. navedene su prednosti i nedostaci poreznog praznika te se mogu usporediti s drugim poticajima kod poreza na dobit. Iz navedenih karakteristika u tablici može se zaključiti kako je porezni praznik relativno neučinkovito sredstvo poticanja investicija prije svega selektivnog karaktera (preferira nova poduzeća i industrije, kratkoročna ulaganja i profitabilna poduzeća) što narušava načelo neutralnosti poreznog sustava. Drugi važan nedostatak ogleda se u gubitku poreznih prihoda, posebno na neizravan način prebacivanjem dobiti putem transfernih cijena, čime se dovodi u pitanje i načelo efektivnost same investicije.

Tablica 2. Prednosti i nedostaci poticaja kod poreza na dobit

Prednosti	Nedostaci
<i>1. Snižena stopa poreza na dobit</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • jednostavnost i transparentnost troškova ispunjavanja porezne obveze i porezne administracije • općenitost i horizontalni karakter olakšice • relativno manji gubitak poreznih prihoda • neutralnost u odnosu na ostale poticaje 	<ul style="list-style-type: none"> • najveću korist ostvaruju tvrtke s visokim povratom od investicije u koju bi i uložili bez postojanja poticaja • potiče izbjegavanje porezne obveze kroz prebacivanje profita u povezana društva s nižim poreznim opterećenjem preko transfernih cijena • snižena stopa nije ograničena na nove investicije, već i na postojećih što znači gubitak poreznih prihoda
<i>2. Porezni praznici</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • jednostavnost i izbjegavanje kontakta između poreznog obveznika i porezne administracije (koja može biti komplicirana i korumpirana) • velika trenutna korist za poduzeće koje ostvaruje profit, a posebno pogodno za kratkoročne industrije 	<ul style="list-style-type: none"> • potiče kratkoročne investicije, odnosno ne potiče dugoročne investicije • preferira nove naspram starijih poduzeća čime se među njima stvara razlika • samo postojanje poreznog praznika čini izravan gubitak poreznih prihoda • mogućnost prebacivanja dobiti u kompanije s poreznim praznikom putem mehanizma transfernih cijena što neizravno utječe na gubitak poreznih prihoda • iako su kratkoročni, teško se gase kada se jednom uvedu • poticaj je samo za ona poduzeća koja ostvaruju dobit
<i>3.a. Ubrzana amortizacija</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • može biti opća, ali može biti usmjerena na određene tipove investicija (npr. visoka tehnologija, zaštita okoliša) čime s ostvaruju veći pozitivni učinci • za razliku od snižene stope i poreznog praznika povezana je s visinom investicije • ne potiče kratkoročne naspram dugoročnih investicija • usmjerava porez na dobit više ka potrošno-orijentiranom porezu smanjivanjem rigidnosti prema investicijama koje klasični porez na dobit ima 	<ul style="list-style-type: none"> • nešto veći administrativni troškovi • moguće presložene amortizacijske sheme i preniske stope otpisa • diskriminirajuće djelovanje za investicije koje imaju veće povrate u kasnijim razdobljima investicije ali ne u tolikoj mjeri kao umanjenje osnovice i odbitak od poreza po osnovi ulaganja
<i>3.b. i c. Umanjenje osnovice i odbitak od poreza po osnovi ulaganja</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • može biti usmjerena na određene tipove investicija (npr. visoka tehnologija, zaštita okoliša) čime s ostvaruju veći pozitivni učinci • olakšica je povezana s investicijom i ne potiče osnivanje novih poduzeća • izdaci za proračun koji proizlaze iz olakšice su mnogo transparentniji i lakše se kontroliraju, te je gubitak poreznih prihoda manji od ostalih poreznih poticaja • odnosi se samo na nove investicije čime je korist za investitora sigurna i trenutna 	<ul style="list-style-type: none"> • diskriminacija ostalih oblika imovine na koje se olakšica ne odnosi • potiču se kratkoročne investicije čime kvalificirana poduzeća mogu pokušati ostvariti više puta istu olakšicu prodajući pa kasnije kupujući istu imovinu • nešto veći administrativni troškovi • diskriminirajuće djelovanje za investicije koje imaju veće povrate u kasnijim razdobljima investicije

Izvor: obradio autor prema Zee, Stotsky & Ley (2002), Easson (2004) i Mintz & Tsiopoulos (1995).

Zbog svojih nedostataka ovaj poticaj je doživio mnoga ukidanja, ali se i dalje zadržao uz kombinaciju s nekim drugim poreznim poticajima (Mintz, 2006: 156-160). Nadalje, na ukidanje i transformaciju uloge poreznih praznika utjecale su mnoge inicijative iz 90-tih godina koje su se ozbiljno suprotstavile štetnoj poreznoj konkurenciji. Posebno se to odnosi na zemlje EU i europske tranzicijske zemlje gdje je uloga poreznih praznika i štetna porezna konkurencija poprimila profinjeniji oblik (vidjeti više: Šimović J. i Šimović H., 2006: 226-237).

2.1.3. Olakšice po osnovi ulaganja

Olakšice po osnovi ulaganja (*engl. investment incentives*) su zapravo poticaji za ulaganja u užem smislu. Olakšice po osnovi ulaganja uglavnom se dijele na tri osnovna oblika:

- 1) ubrzana amortizacija (*engl. accelerated depreciation allowance*)
- 2) umanjenje osnovice po osnovi ulaganja ili investicijski odbitak (*engl. investment allowances*)
- 3) odbitak od poreza po osnovi ulaganja ili investicijski porezni kredit (*engl. investment tax credit*)

Ubrzana amortizacija je metoda prema kojoj porezni obveznici mogu ostvariti veće odbitke po osnovi amortizacije u prvoj ili u prvim godinama iskoristivog vijeka poslovne imovine (Ott & Arbutina, 1999). Pod ubrzanom amortizacijom se podrazumijeva nekoliko varijanti:

- a) Prva varijanta zapravo pruža mogućnost bržeg otpisa imovine u odnosu na linearnu amortizaciju tako da se povećaju stope otpisa imovine. Time je vijek korištenja kapitala za izračun amortizacije u porezne svrhe kraći je od stvarnog ekonomskog vijeka imovine.
- b) Moguća je varijanta ubrzane amortizacije kad se ne krati vijek amortizacije nego je vijek ubrzane amortizacije isti je kao kod linearne amortizacije, samo se u početnim razdobljima otpisuju veći a kasnije manji iznosi. Tada se uglavnom radi o metodi opadajućeg salda (*engl. declining balance*) gdje osnovica za otpis nije nabavna vrijednost nego sadašnja vrijednost dugotrajne imovine.
- c) Krajnja varijanta ubrzane amortizacije u jednokratni otpis (*engl. expensing*) koji dopušta otpis ukupnog troška investicije u godini njene realizacije.

Bez obzira na varijantu ubrzane amortizacije, svaka od njih predstavlja svojevrsnu odgodu plaćanja od poreza odnosno beskamatni kredit od strane države. Veći iznosi amortizacije u prvim razdobljima znače užu poreznu osnovicu a time i manju poreznu obvezu. U kasnijim razdobljima se „nadoknađuje“ ta razlika, no do tada se očekuje kako će poduzeće već biti u stanju plaćati veće poreze zahvaljujući poreznom poticaju u prvim godinama poslovanja. Nadalje, u usporedbi s ostalim poreznim poticajima ubrzana amortizacija ima svojih prednosti i nedostataka (vidjeti Tablicu 2.). Za razliku od snižene porezne stope i poreznog praznika, visina poticaja kod ubrzane amortizacije ovisi o veličini investicije, a isto tako u odnosu na gotovo sve porezne poticaje ne potiče kratkoročne investicije naspram dugoročnih.

Za razliku od prethodno spomenutih poticaja ubrzana amortizacija je općeprihvaćena kako u razvijenim zemljama tako i u zemljama u razvoju. Veliku ulogu u standardiziranju njene primjene odigrali su i međunarodni računovodstveni standardi. Razlike među zemljama se javljaju u odabiru metode ubrzane amortizacije s time da je metoda jednokratnog otpisa rijetka u svijetu. Nadalje, razlika je javlja u tome je li ubrzana amortizacija opća ili je usmjerena na određene tipove investicija (npr. visoka tehnologija, zaštita okoliša).

Umanjenje osnovice (*investicijski odbitak*) po osnovi ulaganja i odbitak od poreza (*porezni kredit*) po osnovi ulaganja druge su važne metode subvencioniranja kapitalne imovine te se obje u prvoj godini investicije u određenom postotku njezine vrijednosti.

Umanjenje osnovice po osnovi ulaganja ili *investicijski odbitak* je olakšica koja omogućuje poduzeću da oduzme određeni postotak vrijednosti investicije od iznosa oporezive dobiti u godini kada se investicija realizira. To se izvodi tako da se kao olakšica dodaje određeni postotak početnim troškovima imovine do punog otpisa amortizacije. Time iznos olakšice, odnosno odbitka po osnovi amortizacije iznosi više od 100% početne cijene imovine tijekom njezina vijeka uporabe. Olakšica se propisuje za određene porezne

obveznike kao poticaj kapitalnim ulaganjima, te se obično odobrava u godini kupnje imovine ili što je prije moguće nakon toga (Ott & Arbutina, 1999).

Dok se kod investicijskog odbitka umanjuje porezna osnovica, kod *investicijskog poreznog kredita* ili *odbitka od poreza po osnovi ulaganja* dolazi do odbitka od porezne obveze. Odbitak je odobren na osnovu dijela investicijskih troškova, koji utječe tako da povećava dobit nakon oporezivanja pošto porezni kredit smanjuje poreznu obvezu za određeni iznos investicijskog troška.

Umanjenje osnovice i odbitak od poreza po osnovi ulaganja kao „front up“ poticaji koji se ostvaruju odmah u prvoj godini realizacije smatraju se najefikasnijima među ostalim poreznim poticajima. Uz ubrzanu amortizaciju imaju najviše prednosti, odnosno najmanje nedostataka u odnosu na ostale poticaje kod poreza na dobit (vidjeti Tablicu 2.). Njihova usmjerenost na samu investiciju, niski porezni gubici te sigurnost i trenutna korist za investitora prednosti su koji nadilaze nešto veće diskriminirajuće djelovanje za investicije koje imaju veće povrate u kasnijim razdobljima investicije i veću usmjerenost kratkoročnim investicijama.

2.2. Ostali porezni poticaji

Kad se govori poreznim poticajima za izgradnju konkurentnosti uglavnom se onda misli na porezne poticaje kod porez na dobit. No postoje porezni poticaji za ulaganja koji se mogu ugraditi kroz druge porezne oblike a čija je svrha u biti ista. Porezne poticaje za ulaganja izvan sustava poreza na dobit su rjeđe u razvijenim ekonomijama, a najčešće ih pronalazimo u različitim oblicima poreza po odbitku, poreza na dohodak, doprinosa, poreza na promet, poreza na imovinu te carina.

Mnoge zemlje koriste porez po odbitku kao instrument promicanja ulaganja. Ukoliko je to slučaj, najčešće se on odnosi na primjenu snižene ili nulte stope poreza po odbitku koji inače plaćaju nerezidenti na ostvarenu dobit u dotičnoj zemlji. Porez po odbitku gotovo postoji u svakom poreznom sustavu a uglavnom se primjenjuje pri oporezivanju dividendi, kamata, dohotka od autorskih prava (engl. royalties) i sličnih plaćanja.

Porez na dohodak i doprinosi rijetko imaju utjecaja na donošenje investicijskih odluka te nije uobičajeno da se poticaji investicijama uopće ugrađuju u ove porezne oblike. Ono na što ovi porezni oblici utječu jest na visinu troška rada koji je važan čimbenik donošenja određene investicijske odluke. Prije svega tu se misli na iznos poreza i doprinosa koji snosi poslodavac, ali i sami zaposlenici (tzv. porezni klin). Prema tome se da naslutiti kako bi sniženje troška rada utjecalo na povećanje zaposlenosti, a u tom slučaju potrebno je utjecati na snižavanje onog dijela poreza (npr. payroll tax) i doprinosa koji snosi poslodavac.

Kad se govori o porezima na promet misli se neizravne poreze a prije svega na opći porez na promet odnosno PDV ako govorimo u kategorijama EU. Općenito neizravni porezi ne bi trebali imati utjecaja na donošenje investicijskih odluka jer u teoriji porezni teret prebacuje na krajnjeg potrošača, odnosno trebali bi biti neutralni. Kada se govori o utjecaju poreza na promet, prije svega PDV-a, na investicijske odluke, prije svega se spominju razni problemi koji mogu dovesti u pitanje neutralnost PDV-a. Na primjer, sporost administracije u povratu preplaćenog pretporeza, posebno ukoliko postoji visoka inflacija što znači da tada može doći do realnog manjeg povrata poreza ukoliko on kasni. U takvim situacijama najbolje bi bilo poboljšati rad porezne uprave i zakonodavstava kako bi se povrat poreza odmah ostvario, nego nuditi određene povlastice poput izuzeća pojedinih prometa od PDV-a.²

---

² Za svaki od ovih poreznih oblika i poticaja, uključujući oporezivanje imovine i carine, postoje istraživanja koja se bave time koliko oni utječu na izravne strane investicije, na ekonomski rast i razvoj i druge slične kategorije koje se mogu povezati s terminom konkurentnosti. U kontekstu ovog rada navedeni ostali poticaji nisu primarni, a za detaljnu analizu svakoga od njih i pregled istraživanja o njihovim učincima vidjeti Easson (2004).

3. KARAKTERISTIKE I UČINKOVITOST POREZNIH POTICAJA

Prije rasprave o učinkovitosti poreznih poticaja, bitno je istaknuti kako su oni sveprisutni i kao takvi učinkovitiji ukoliko se formuliraju u skladu sa slijedećim karakteristikama. Prvo, općenito se smatra da je bolje da porezni poticaji djeluju kao ugrađeni (automatski) instrumenti, a ne kao diskrecijske mjera nositelja fiskalne politike. Ugrađeni poticaji smanjuju nesigurnost vezanu uz investicije, smanjuje se vrijeme planiranja investicije, smanjuje se mogućnost korupcije i favoriziranja manje učinkovitih projekata, te smanjuje se trošak administracije.

Drugo, porezni poticaji moraju biti više opći i horizontalni, a manje selektivni. Selektivnim poticajima se smatraju sektorske i regionalne potpore. Iako regionalne potpore smatraju manje lošima od sektorskih, obje vrste značajno narušavaju ekonomske odnose te se preporuča njihovo korištenje isključivo u slučaju slabe razvijenosti određene regije, odnosno od pomoći sektorima od državne važnosti (npr. područja posebne državne skrbi i brodogradnja).

Treća bitna karakteristika je privremeni ili stalni karakter poreznih poticaja. U ovom slučaju odabir za privremeni ili stalni karakter poticaja ovisi prethodnim karakteristikama. Smatra se da selektivni poticaji trebaju biti privremeni dok horizontalni poticaji trebaju imati stalni odnosno dugoročni karakter. Mjere industrijske politike, pa time i porezni poticaji, trebaju trajati onoliko dugo dokle ispunjavaju svoju svrhu pa im je u startu s teorijskog aspekta vremenski vijek ograničen.

Posljednje i možda najvažnije pitanje jest koliko su porezni poticaji za investicije uopće učinkoviti. Prema „mainstream“ mišljenju u ekonomskoj znanosti, što potvrđuju relevantna istraživanja i studije, porezi poticaji nemaju presudnu ulogu u donošenju investicijske odluke, zapravo njihova uloga se tek svodi nešto značajniju ulogu u odabiru lokacije (zemlje) investiranja dok gotovo da i nemaju utjecaja na početnu odluku o investiranju (vidjeti primjerice Shah (1995), Feldstein et al. (1995), Easson (2004)). Nadalje, razmišljanja od prije deset i više godina, koja su se bazirana na velikom uzletu ekonometrijskih istraživanja³, upućivala su na to da porezi slabo ili nikako ne utječu na prije svega na ekonomski rast, ali i ostale varijable koje odražavaju konkurentnost gospodarstva.

Uloga poreznog sustava kroz prošlost se mijenjala pa tako postoje neke novije studije upućuju na sve značajniju ulogu fiskalnog, a posebice poreznog sustava (vidjeti Easson (2004), Mutti (2003), Mintz (2006) i Alm et al. (2006)). Razlog tome jest činjenica da zemlje u eri globalizacije kao potencijalne lokacije za investicije postaju sve sličnije, posebno unutar regionalnih ekonomskih integracija kao što je EU gdje su procesi harmonizacije i koordinacije ekonomskih politika intenzivniji. Što su zemlje sličnije to jedna drugoj predstavljaju potencijalne supstitute za lokaciju investicija i u takvim uvjetima porezni poticaji imaju sve veću ulogu u poticanju konkurentnosti (Morisset, 2003).

Pošto svaki porezni poticaj na ovaj ili onaj način utječe na narušavanje ekonomskih odnosa, prije uvođenja jednog od poticaja potrebno je sagledati tri stvari. Prvo, koji su primarni ciljevi koji se žele postići takvom poreznom politikom. Drugo, je li postizanje željenih ciljeva poreznim poticajima isplativo sa aspekta troškova i koristi, te tek onda treće, koji od poreznih poticaja je najprikladniji za ostvarenje zadanih ciljeva (Easson, 2004: 158). Kada se te činjenice utvrde opet je potreban oprez. Iako je u svijetu najšira primjena poreznih praznika ne znači da su oni uvijek i najbolji instrument poticanja investicija. Zatim, zemlje uvode razne poticaje za ostvarenje raznih ciljeva gdje često postoji mogućnost preklapanja i međusobnog poništavanja njihovih učinaka što na kraju može dovesti do rezultata suprotno od očekivanih.

4. OSVRT NA POREZNE POTICAJE U HRVATSKOJ

Kako u svijetu tako i u Hrvatskoj, česti instrument izgradnje konkurentnosti u oblasti fiskalnog sustava su porezni poticaji. Najvažniji porezni oblik u tom segmentu jest porez na dobit u kojima su s njemu povezanim zakonima sadržani poticaji vezani uz oporezivanje dobiti. Osim poreznih poticaja kod poreza na

³ Za dobar pregled ekonometrijskih istraživanja vidjeti Myles (2000) i Kesner-Škreb (1999).

dobit, u praksi se koriste razni poticaju u sklopu drugih poreznih oblika, premda se slobodno može reći da su zanemarivi u odnosu na porezne poticaje u sklopu poreza na dobit.⁴

Sustav oporezivanja dobiti u Hrvatskoj nije uređen samo Zakonom o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06). To se posebno odnosi na problematiku poreznih poticaja koji su uglavnom sadržani izvan Zakona o porezu na dobit, odnosno ovisno o poticaju pripadajućim zakonima.

Porezni poticaji se mogu razvrstati prema raznim kriterijima. Ukoliko se porezne poticaje kod poreza na dobit i pripadajućih zakona grupiramo prema redoslijedu kako se javljaju u člancima zakona onda prema tome razlikujemo slijedeće poticaje:

- 1) poticaji ulaganjima (Zakon o poticanju ulaganja, NN 138/06),
- 2) porezne olakšice na području posebne državne skrbi (PPDS) (Zakon o PPDS, NN 44/96, 90/05),
- 3) olakšice za porezne obveznike na području grada Vukovara (Zakon o obnovi i razvoju Grada Vukovara, NN 44/01, 90/05)
- 4) olakšice za porezne obveznike na brdsko-planinskim područjima (BPP) (Zakon o BPP, NN 12/02 do 90/05)
- 5) olakšice i oslobođenja za porezne obveznike u slobodnim zonama (Zakon o slobodnim zonama, NN 44/96, 92/05)
- 6) poticaji u kontekstu dopuštenih stopa amortizacije, (Zakon o porezu na dobit, NN 177/04, 90/05, 57/06, članak 12.),
- 7) poticaji u kontekstu prijenosa poreznog gubitka (Zakon o porezu na dobit, NN 177/04, 90/05, 57/06, članak 17.), te
- 8) umanjene porezne osnovice svotu poticaja u obliku poreznog oslobođenja ili olakšice sukladno posebnim propisima (državne potpore za znanstveno-istraživačke projekte, te državne potpore za obrazovanje i izobrazbu).

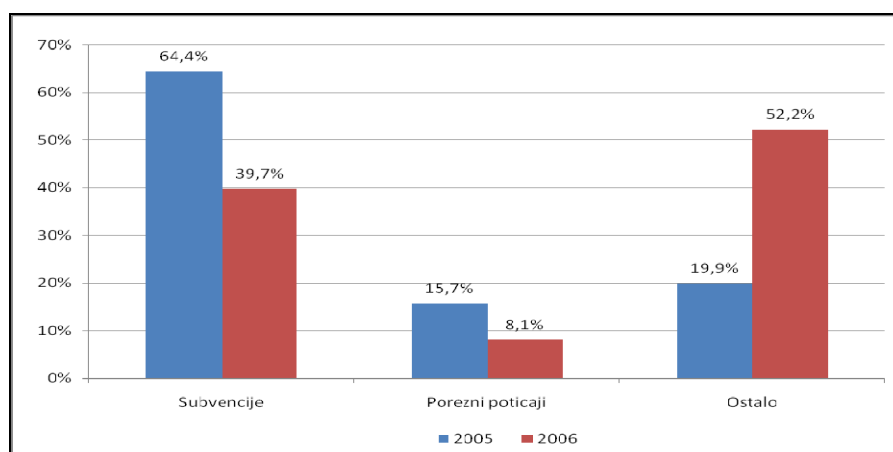
Gledajući prema broju poreznih poticaja, posebno ako se još istakne da su navedeni poticaji samo u sklopu sustava oporezivanja dobiti, moglo bi se zaključiti kako Hrvatska ima relativno veliki broj različitih vrsta poticaja. S druge strane, kad se promatraju s aspekta industrijske politike, udio poreznih poticaja u ukupnim potporama u 2005 godini iznosio je 15,7%, a u 2006 godini samo 8,1% (vidjeti Sliku 4.). U usporedbi s EU gdje porezni poticaji čine 44,5% ukupnih državnih potpora (vidjeti Sliku 1.) to je relativno mali. Ipak, tako nizak udio poreznih poticaja u Hrvatskoj prije svega je rezultat visokih udjela ostalih državnih potpora od kojih se najviše ističu subvencije i jamstva izdana prije svega sektoru brodogradnje.⁵ Što se tiče poreznih poticaja, posljednjih godina izvršeno je dosta prilagodbi u zakonodavstvu, pa se sa aspekta pristupanja Hrvatske EU mogu smatrati zadovoljavajućima i po veličini i po strukturi.

---

⁴ Hrvatski sustav oporezivanja dobiti je jako dinamičan te je dosad pretrpio mnoge izmjene. U nastavku će se dati osvrt samo na postojeće porezne poticaje, premda je baš u tom pogledu povijest hrvatskog sustava oporezivanja dobiti najdinamičnija. Prije svega tu se misli na institut zaštitne kamate koja je bila olakšica za poduzetnike kojom se nije oporezivao prinose od vlastitog kapitala. Vidjeti više Spajić (2000) i Šimović (2000).

⁵ Rast ostalih vrsta potpora u 2006. godini prije svega je rezultat procesa restrukturiranja brodogradnje, te je odobrena državna potpora za sanaciju brodogradilišta u ukupnom iznosu od 4,2 mlrd. kuna. Do kraja 2006. realizirano je 1,4 mlrd kn jamstava što je razlog velikog porasta ostalih vrsta poticaja koje uglavnom čine državna jamstva. Rezultat velikog rasta ostalih potpora (jamstava) značajno je utjecao na povećanje apsolutnog iznosa državnih potpora i Hrvatska ima preporuku EU da u narednim razdoblju mora značajno smanjiti iznose državnih potpora.

Slika 4. Odnos poreznih poticaja i ostalih potpora u Hrvatskoj u 2005 i 2006 (za industriju i usluge, u % ukupnih potpora)

Izvor: pripremio autor prema AZTN (2007)

4.1. Porezna stopa

Svi prethodno navedeni poticaji u Hrvatskoj zapravo predstavljaju različite oblike poreznih praznika, odnosno različite oblike olakšica po osnovi ulaganja uz par iznimki kao primjerice porezni gubitak. Nadalje, tu se svakako još može raspravljati i o visini porezne stope od 20% kao poreznom poticaju.

Prethodno, na Slici 3. prikazano je kretanje stopa poreza na dobit u EU i Hrvatskoj u razdoblju 1995-2007. Da je visina stope poreza na dobit značaja poticajni instrument dokazuje konstantno snižavanje poreznih stopa (tzv. race to the bottom) ne samo među tranzicijskim zemljama (EU-12), već i među starim članicama EU-15.

Prema podacima iz Slike 3. stopa poreza na dobit u Hrvatskoj nešto malo ispod prosjeka novih zemalja članica do 2005. godine, a podosta niža uspoređujući je s prosječnim zakonskim poreznim stopama EU-27 i EU-15. Ono što je zanimljivo jest da od 2005. godine prosječna stopa poreza na dobit EU-12 jest niža od Hrvatskih 20%. Razlog tome se može pronaći prije u značajnom snižavanju stopa porezna na dobit u Bugarskoj (s 20% na 15%) i Rumunjskoj (s 25% na 16%). Osim Bugarske i Rumunjske stope poreza na dobit nakon 2004. godine snizile su još Češka, Estonija, Cipar i Mađarska.

4.2. Porezni praznici

Osim relativno niske porezne stope, Hrvatska je uvela i mnoge porezne praznike. Iako se posljednjih godina dosta detalja mijenjalo zbog prilagodbe EU, trenutno u Hrvatskoj postoje opći porezni praznici za područje cijelog teritorija, te regionalni porezni praznici za samo neke dijelove Hrvatske.

Tablica 3. Opći porezni praznici (poticaji za ulaganja) u Hrvatskoj

Iznos ulaganja u milijunima EUR	Porezni praznik (razdoblje korištenja poticaja)	Povlaštena stopa poreza na dobit	Obveza zapošljavanja (najmanje zaposlenika)
do 1,5	10 g.	10%	10
1,5 – 4	10 g.	7%	30
4 – 8	10 g.	3%	50
iznad 8	10 g.	0%	75

Izvor: Zakon o poticanju ulaganja (NN 138/06)

U Tabeli 3. prikazani su opći porezni praznici u Hrvatskoj, odnosno poticaji ulaganjima koji se ostvaruju na temelju Zakona o poticanju ulaganja (NN 138/06). Radi se o poreznim praznicima koji vrijede za razdoblje od čak 10 godina, a za to razdoblje primjenjuje se snižena porezna stopa (10%, 7%, 3%) odnosno izuzeće (0%) ovisno o visini investicije i broju novih zaposlenika, s time da je navedene uvjete potrebno zadovoljiti u roku od 3 godine od početka ulaganja.

Osim navedenih općih poreznih praznika koji se odnose na cijelo područje Republike Hrvatske, postoje još i regionalni porezni praznici, isključivo vezani za određeno područje RH i njemu relevantno zakonodavstvo. Takva su četiri porezna praznika koja se ostvaruju na temelju posebnih propisa za slijedeća područja:

- a) grad Vukovar,
- b) područja posebne državne skrbi (PPDS),
- c) brdsko planinska područja (BPP), te
- d) slobodne zone.

Tablica 4. Regionalni porezni praznici (olakšice) u Hrvatskoj

Porezni praznik	Povlaštena stopa poreza na dobit	Uvjeti
Grad Vukovar 10 g. (2005-2015)	<ul style="list-style-type: none"> • 0% (izuzeće) 	<ul style="list-style-type: none"> • obavljanje djelatnosti na području G. Vukovara • zapošljavanje više od pet zaposlenika u radnom odnosu na neodređeno vrijeme, pri čemu više od 50% zaposlenika ima prebivalište i boravište na području Grada Vukovara
PPDS 10 g.	<ul style="list-style-type: none"> • 0% (izuzeće) za prvu skupinu PPDS • 5% za drugu skupinu PPDS • 10% za treću skupinu PPDS 	<ul style="list-style-type: none"> • obavljanje djelatnosti na PPDS • zapošljavanje više od pet zaposlenika u radnom odnosu na neodređeno vrijeme, pri čemu više od 50% zaposlenika ima prebivalište i boravište na području posebne državne skrbi najmanje devet mjeseci
BPP Neograničeni rok	<ul style="list-style-type: none"> • 15% 	<ul style="list-style-type: none"> • obavljanje djelatnosti na BPP • zapošljavanje više od pet zaposlenika na neodređeno vrijeme, pri čemu više od 50% zaposlenika ima prebivalište i BPP-u
Slobodne zone		
<i>1. varijanta:</i> neograničeni rok	<i>1. varijanta:</i> <ul style="list-style-type: none"> • 10% 	<i>1. varijanta:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Nema posebnih uvjeta
<i>2. varijanta:</i> 5 g.	<i>2. varijanta:</i> <ul style="list-style-type: none"> • 0% (izuzeće, ali najviše do visine uloženi sredstava) 	<i>2. varijanta:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Ulaganje u gradnju objekta više od 1 milijun kuna
<i>3. varijanta:</i> 10 g.	<i>3. varijanta:</i> <ul style="list-style-type: none"> • 0% (izuzeće) 	<i>3. varijanta:</i> <ul style="list-style-type: none"> • samo za slobodne zone na području Vukovarsko-srijemske županije

Izvor: pripremio autor prema Zakonu o obnovi i razvoju Grada Vukovara (NN 44/01, 90/05), Zakonu o PPDS (NN 44/96, 90/05), Zakonu o BPP (NN 12/02 do 90/05) i Zakonu o slobodnim zonama (NN 44/96, 92/05)

Osnovni detalji i uvjeti navedenih poreznih praznika sadržani su u Tablici 4. U biti se radi o poreznim olakšicama na području Grada Vukovara, PPDS, BPP i slobodnim zonama. Porezni praznik se ostvaruje uglavnom od 10 godina, ali ovisno o uvjetima na neograničeni rok i rok od 5 g. Iznimka su možda slobodne zone, koje mogu ostvariti prvu varijantu poreznog praznika isključivo iz razloga jer se radi o slobodnoj

zoni. Moguće su još dvije varijante povlaštenog poreznog tretmana koje ovisi o visinu laganja odnosno da li se slobodna zona nalazi na području Vukovarsko-srijemske županije.

Hrvatska je posljednjih par godina dosta mijenjala zakonodavstvo koje tretira porezne praznike. Prije svega, razlog tome je prilagodba pravnoj stečevini EU odnosno politici državnih potpora koje moraju biti više horizontalne a manje selektivne i sektorske. Navedeni porezni praznici doživjeli su određene izmjene, ali su i neki izbrisani. Primjerice, još neodavno su postojali specifični porezni praznici za pojedine djelatnosti kao što je broderska te istraživanje i razvoj koje su imale izrazito povlašten porezni tretman, ali zbog prilagodbe EU su ukinuti.

4.3. Olakšice po osnovi ulaganja i ostali poticaji

Uz poreznu stopu i porezne praznike, treću veću skupinu poreznih poticaja čine olakšice po osnovi ulaganja. U Hrvatskoj od navedenih olakšica po osnovi ulaganja u užem smislu postoji samo ubrzana amortizacija, dok umanjnje osnovice po osnovi ulaganja i odbitak od poreza po osnovi ulaganja ne postoje u klasičnom smislu kako ih teorija prepoznaje. Zato uz ubranu amortizaciju postoje neke ostale olakšice koje nisu nužno vezane uz visinu investicije kao npr. prijenos poreznog gubitka, olakšice umanjena porezne osnovice za određene troškove.

Hrvatski Zakon o porezu na dobit (177/04, 90/05, 57/06) u članku 12. definira amortizaciju kao porezno priznati rashod. Ukratko, prema Zakonu, godišnje amortizacijske stope mogu se podvostručiti. S druge strane, ako obveznik obračuna amortizaciju u svoti nižoj od porezno dopustive, tako obračunata amortizacija smatra se porezno priznatim rashodom. Ako se porezne stope mogu udvostručiti onda se radi o prvoj varijanti ubrzane amortizacije čime se zapravo pruža mogućnost bržeg otpisa imovine u odnosi na linearnu amortizaciju. Slijedeći to pravilo, hrvatski Zakon time dopušta i jednokratani otpis za sredstva sa stopom amortizacije od 50%, odnosno za računala, računalnu opremu i programe, mobilne telefone i opremu za računalne mreže.

Od ostalih olakšica, hrvatski sustav poreza na dobit prepoznaje porezni gubitak. Ukoliko poduzeće ostvari porezni gubitak, on se prenosi i nadoknađuje umanjivanjem porezne osnovice u sljedećih pet godina (članak 17. Zakona o porezu na dobit, 177/04, 90/05, 57/06). U kontekstu poreznog gubitka, dodatnu mogućnost za odgađanje plaćanja poreza na dobit pruža prethodno spomenuti institut ubrzane amortizacije u kombinaciji s ubranom amortizacijom. Mogućnost bržeg otpisa imovine putem ubrzane amortizacije porezni obveznici mogu koristiti i za planiranje poreznih gubitaka.⁶

Iako u klasičnom smislu ne postoji ni umanjnje osnovice po osnovi ulaganja ni odbitak od poreza po osnovi ulaganja, Hrvatska primjenjuje određene olakšice tipa odbitka od osnovice za troškove znanstveno-istraživačkih projekata i obrazovanja, te obrazovanja i izobrazbe radnika. Za opravdane troškove znanstveno istraživačkih projekata moguće je dodatno umanjiti osnovicu za 100%, 125% ili 150% troškova ovisno radi li se o razvojnim, primijenjenim ili temeljnim istraživanjima.⁷ Nadalje, porezni obveznici mogu dodatno umanjiti poreznu osnovicu i do 100% troškova obrazovanja i izobrazbe radnika. Visina olakšice varira o tome radi li se o malim ili velikim poduzećima, poduzećima koja se bave pomorskim prijevozom i dr.⁸

⁶ Više o amortizaciji i poreznom gubitku kao instrumentu odgađanja plaćanja poreza na dobit vidjeti Spajić (2001).

⁷ Vidjeti više Zakon o izmjenama i dopunama zakona o znanstvenoj djelatnosti u visokom obrazovanju (NN 46/07) i Pravilnik o državnoj potpori za znanstveno-istraživačke projekte (NN 116/07).

⁸ Vidjeti više Zakon o državnoj potpori za obrazovanje i izobrazbu (NN 109/07) i Uredbu o izmjeni i dopuni Zakona o državnoj potpori za obrazovanje i izobrazbu (NN 134/07).

5. ZAKLJUČAK

Uloga poreznih poticaja u izgradnji konkurentnosti nije mala ni zanemariva, a njihova učinkovitost ovisi o kontekstu i načinu na koji se poticaji koriste. Najveća razina učinkovitosti postiže se ukoliko su porezni poticaji u skladu s industrijskom politikom kojom se najbolje može utjecati na izgradnju strukture gospodarstva i njegovu konkurentnost.

U tom kontekstu najviše se koriste poticaji u sklopu poreza na dobit, te se preporučuje da donošenje takvih poticaja bude što manje posljedica ad hoc mjera, odnosno da se što više teži ugrađenim poticajima koji se automatski aktiviraju ukoliko se zadovoljavaju objektivni kriteriji za njihovo korištenje. Osim toga, porezni poticaji bi trebali biti što više opći i horizontalni, a u suprotnome usmjereni na ključne čimbenike ekonomskog rasta i razvoja.

Hrvatska, sukladno svjetskoj praksi, najviše koristi porezne praznike koji su prije svega usmjereni poticanju ulaganja svim poslovnim subjektima u Hrvatskoj. Uz njih, u primjeni su i regionalni porezni praznici koji se mogu koristiti samo na određenim područjima koja karakteriziraju niska zaposlenost i ispodprosječna razvijenost pa su s tog aspekta opravdani, premda se radi o selektivnim mjerama. Porezni praznici su posljednjih nekoliko godina doživjeli mnoge izmjene, prije svega su izbačeni iz Zakona o porezu na dobit, ali se i dalje ostvaruju na osnovu navedenih posebnih propisa. Koliko je time ostvarena prilagodba pravnoj stečevini EU ostaje upitno, no zbog svojeg „popularnog“ karaktera teško je za očekivati da će se značajnije mijenjati u narednom razdoblju.

Od ostalih poreznih poticaja važno je spomenuti i mogućnost korištenja ubrzane amortizacije u kombinaciji s prijenosom poreznog gubitka, čime se može značajno umanjiti, ali i upravljati budućom poreznom obvezom. Nadalje, dopuštena je mogućnost dodatnog umanjenja porezne osnovice za troškove istraživanja i razvoja, te za troškove obrazovanja zaposlenih čime se selektivno potiču ključni čimbenici rasta i razvoja. Ovaj segment olakšica je pretrpio mnoge promjene i prilagodbu politici državnih potpora. Osim promjene zakonodavstva, najviše se ističe stroža provedba i uvjeti ostvarivanja poticaja, ali bez obzira na pojačane kriterije i dalje se radi o značajnim poticajima.

U kombinaciji s navedenim poticajima zasigurno veliku ulogu ima relativno niska stopa poreza na dobit od 20%. Od kada je uvedena 2001. godine, bila je jedna od najnižih među tranzicijskim zemljama te je u tom pogledu ostvarila svoju svrhu. Bez obzira što je posljednje dvije godine prosječna porezna stopa novih zemalja članica EU-12 niža od 20%, u kombinaciji s ostalim poreznim poticajima Hrvatska je zasigurno sa aspekta poreza na dobit jedna od atraktivnijih zemalja za ulaganje.

Može se zaključiti kako je veličina i struktura poreznih poticaja u Hrvatskoj tipična za jednu tranzicijsku zemlju pred vratima EU. Trenutno, sa aspekta industrijske politike, odnosno politike državnih potpora, veći problem čine relativno visoke i selektivne proračunske subvencije i ostale potpore poput državnih jamstava. Smanjenje ostalih državnih potpora te njihovo usmjeravanje ka više horizontalnom karakteru, važnije je od promjena u poreznom sustavu, stoga ne treba očekivati značajnije promjene kod poreznih poticaja u Hrvatskoj.

LITERATURA

1. Alm, J.; Martinez-Vazquez, J. & Rieder, M. (ed.) (2006), *The Challenges of Tax Reform in a Global Economy*. New York: Springer.
2. AZTN (2007), *Godišnje izvješće o državnim potporama za 2006. godinu*. Zagreb: Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja.
3. Commission of the European Communities (2007), *State Aid Scoreboard – Autumn 2007 Update*, COM(2007) 791 final, Brussels, 13 December 2007. Dostupno na: http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/studies_reports/2007_autumn_en.pdf, 18.04.2008.

4. Easson, A. (2004), *Tax Incentives for Foreign Direct Investment*. The Hague; London; New York: Kluwer Law International.
5. European Communities (2007), *Taxation Trends in the European Union: Data for the EU Member States and Norway*. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities.
6. Feldstein, M.; Hines, J.R. & Hubbard, G.R. (ed.) (1995), *The Effects of Taxation on Multinational Corporations*. Chicago; London: The University of Chicago Press.
7. Goodspeed, T. (2006), Taxation and FDI in Developed and Developing Countries, in: J. Alm et al. (ed.), *The Challenges of Tax Reform in a Global Economy*. New York: Springer, 137-154.
8. Jurčić, Lj. (1999), Utjecaj države na izgradnju konkurentnosti, u: D. Tipurić (ed.), *Konkurentna sposobnost poduzeća*. Zagreb: Sinergija, 57-70.
9. Kesner-Škreb, M. (1999), Porezna politika i gospodarski rast, *Privredna kretanja i ekonomska politika*, Vol.9, No.73, 62-121.
10. Lall, S. (2004), Reinventing Industrial Strategy: The Role of Government Policy in Building Industrial Competitiveness, *TIPS Working Paper*, no. 9-2004. Dostupno na: <http://www.tips.org.za/files/745.pdf>, 15.03.2008.
11. Mintz, J.M. & Tsiopoulos, T. (1995), Corporate Income Taxation and Foreign Direct Investment in Central and Eastern Europe, in: A. Shah (ed.), *Fiscal Incentives for Investment and Innovation*. Oxford: Oxford University Press, 455-480.
12. Mintz, J.M. (2006), The Changing structure of Tax Policies for Foreign Direct investments in Developing Countries, in: J. Alm et al. (ed.), *The Challenges of Tax Reform in a Global Economy*. New York: Springer, 155-166.
13. Morisset, J. (2003), Tax Incentives: Using Tax Incentives to Attract Foreign Direct Investment, *Public Policy for Private Sector*, February 2003, Note number 253, The World Bank Group. Dostupno na: <http://rru.worldbank.org/Documents/PublicPolicyJournal/253Moris-020603.pdf>, 15.04.2008.
14. Mutti, J.H. (2003), *Foreign Direct Investments and Tax Competition*. Washington: Institute for International Economics.
15. Myles, G.D. (2000), Taxation and Economic Growth, *Fiscal Studies*, 21 (1), 141-168.
16. Ott, K. i Arbutina, H. (prev.) (1999), *Porezni leksikon s višejezičnim rječnikom*. Zagreb: Institut za javne financije.
17. Pravilnik o državnoj potpori za znanstveno-istraživačke projekte, *Narodne novine*, br. 116/07.
18. Rodrik, D. (2004), Industrial Policy for the Twenty-First Century, *CRPR Discussion Paper*, No. 4767.
19. Shah, A. (ed.) (1995), *Fiscal Incentives for Investment and Innovation*. Oxford: Oxford University Press.
20. Spajić, F. (2000), Učinci zaštitne kamate pri oporezivanju porezom na dobit u Republici Hrvatskoj, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 37 (1-2), 29-43.
21. Spajić, F. (2001), Porezni poticaji u funkciji financiranja trgovačkih društava, u: V. Veselica et al. (ed.), *Ekonomska politika Hrvatske u 2002.*, zbornik radova 9. tradicionalnog savjetovanja Hrvatskog društva ekonomista, Opatija, studeni 2001. Zagreb: Inženjerski biro, 269-284.
22. Šimović, J. & Šimović, H. (2006), *Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske unije*. Zagreb: Pravni fakultet.
23. Šimović, J. (2000), Hrvatski sustav oporezivanja dobiti s posebnim osvrtom na politiku poticanja stranih i domaćih ulaganja i politiku transfera dobiti, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 50 (2), 675-697.
24. Uredba o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj potpori za obrazovanje i izobrazbu, *Narodne novine*, br. 134/07.
25. Zakon o brdsko-planinskim područjima, *Narodne novine*, br. 12/02 do 90/05
26. Zakon o državnim potporama, *Narodne novine*, br. 140/05
27. Zakon o državnoj potpori za obrazovanje i izobrazbu, *Narodne novine*, br. 109/07.
28. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, *Narodne novine*, br. 46/07.
29. Zakon o obnovi i razvoju Grada Vukovara, *Narodne novine*, br. 44/01, 90/05
30. Zakon o područjima od posebne državne skrbi, *Narodne novine*, br. 44/96, 90/05
31. Zakon o porezu na dobit, *Narodne novine*, br. 177/04, 90/05, 57/06.
32. Zakon o poticanju ulaganja, *Narodne novine*, br. 138/06

33. Zakon o slobodnim zonama, *Narodne novine*, br. 44/96, 92/05
34. Zee, H.H., Stotsky, J.G. & Ley, E. (2002), Tax Incentives for Business Investments: A Primer for Policy Makers in Developing Countries, *World Development*, 30 (9), 1497-1516.